

AKTYWNOŚĆ ORGANIZACYJNA MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ

Aktywność społeczna obywateli państwa jest jednym ze wskaźników istnienia i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Jak zauważa K. Przyszczykowski, jakość życia publicznego w państwie demokratycznym wyraża się przede wszystkim w istnieniu sieci obywatelskiego zaangażowania, które ułatwiają nawiązywanie współpracy dla wspólnych korzyści, stanowią również wyraz uniezależnienia się od państwa i podejmowania prób samodzielnego rozwiązywania problemów społeczności¹. Szczególne znaczenie przypisuje się aktywności organizacyjnej obywateli państwa, która – w opinii R.D. Putnama – wykształca umiejętności współpracy oraz poczucie wspólnej odpowiedzialności za zbiorowe przedsięwzięcia². Aktywność tego rodzaju świadczy o chęci i gotowości angażowania się w problemy wykraczające poza codzienne sprawy zawodowe i rodzinne.

„Dla młodego, budującego demokrację państwa działanie organizacji pozarządowych ma decydujące znaczenie, bowiem uczy zwykłych obywateli uczestnictwa w życiu publicznym i odpowiedzialności za dobro wspólne. Umożliwia też skuteczną kontrolę poczynąń rządzących”³.

Warto także dodać, że aktywność organizacyjna uważana jest za autentyczny ruch oddolny, który ma swoje źródło w naturalnych dążeniach obywateli do samostanowienia o sobie i swoim otoczeniu⁴.

Zdaniem P. Glińskiego, do charakterystycznych cech organizacji społecznych należą między innymi spontaniczność, innowacyjność, kreatywność, elastyczność w działaniu, zaangażowanie i skłonność do poświęceń u osób pracujących w tych zrzeszeniach, dobre rozpoznanie potrzeb i problemów społecznych, umiejętność rozwiązywania tego typu spraw oraz stosunkowo niskie koszty funkcjonowania (dzięki udziałowi

¹ K. Przyszczykowski, *Postawy obywatelskie Polaków. Studium empiryczne*, [w:] Z. Melosik, K. Przyszczykowski (red.), *Wychowanie obywatelskie. Studium teoretyczne, porównawcze i empiryczne*, Toruń–Poznań 1998, s. 127.

² R.D. Putnam, *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*, Kraków–Warszawa 1995, s. 137.

³ K. Sadowska, *Organizacje pozarządowe w Polsce okresu przelomu*, [w:] G. Praweńska-Skrzypek (red.), *Partycypacja obywatelska w życiu społeczności lokalnej. Stan, bariery, rekomendacje*, Kraków 1996, s. 93.

⁴ Tamże, s. 81.

wolontariuszy). Wymienione czynniki powodują, że organizacje pozarządowe są niekiedy najlepszymi instytucjami mogącymi zaspokoić potrzeby lokalne⁵.

Celem artykułu jest prezentacja wyników badań dotyczących aktywności organizacyjnej młodzieży akademickiej. W tekście przywołano wyniki szerszych badań, przeprowadzonych w roku akademickim 2001/2002 wśród studentów czterech krakowskich szkół wyższych: Uniwersytetu Jagiellońskiego, Akademii Pedagogicznej, Akademii Górniczo-Hutniczej oraz Politechniki Krakowskiej. W badaniach uczestniczyło 443 studentów, przy czym 223 respondentów studiowało na I roku, 220 zaś na roku IV. Nieco więcej niż połowa z ogólnej liczby respondentów to kobiety (57,1%). Szczegółowe dane zawiera tabela 1. Zastosowaną metodą badawczą był sondaż diagnostyczny, technikami zaś ankieta audytoryjna i wywiad.

Tabela 1

Płeć respondentów (według roku studiów i rodzaju uczelni; dane w procentach)

płeć	rok studiów		uczelnia			
	I	IV	UJ	AP	PK	AGH
	N = 223	N = 220	N = 106	N = 99	N = 120	N = 118
kobieta N = 253	60,5	53,6	88,7	99,0	37,5	13,6
mężczyzna N = 190	39,5	46,4	11,3	1,0	62,5	86,4
razem N = 443	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

W przeprowadzonym postępowaniu badawczym sformułowano problem badawczy w postaci pytania: Jaka jest aktywność organizacyjna młodzieży akademickiej? Podstawowymi wskaźnikami zmiennej zależnej (aktywność organizacyjna), przyjętymi w badaniach, były liczba i rodzaje organizacji społecznych, do których należą badani, jak również rodzaje podejmowanych przez nich zadań. Pozwoliło to na ustalenie nie tylko przynależności badanych do organizacji społecznych, ale także na określenie rzeczywistego, aktywnego uczestnictwa respondentów w działalności organizacji. Wśród zmiennych niezależnych uwzględnionych w badaniach wymienić można: płeć, rok studiów, uczelnię, w której studiują badani, kierunek studiów (techniczny, pedagogiczny) oraz stałe miejsce zamieszkania (wskaźnikami są deklaracje respondentów zawarte w kwestionariuszu ankiety).

Analiza uzyskanych wyników badań pozwala na stwierdzenie, że do różnego rodzaju organizacji społecznych należy 32,1% (142 osoby) młodzieży z grupy biorącej udział w badaniach (szczegółową charakterystykę uczestnictwa respondentów w różnego typu organizacjach prezentuje tabela 2).

⁵ P. Gliński, *O pewnych aspektach obywatelskości. Aktywność społeczna a integracja wspólnot obywatelskich*, [w:] H. Domański, A. Ostrowska, A. Rychard (red.), *Jak żyją Polacy*, Warszawa 2000, s. 374.

Tabela 2

Aktywność organizacyjna młodzieży akademickiej (według roku i kierunku studiów)

rodzaje organizacji	rok studiów				kierunek				razem*	
	I		IV		pedagogiczne		techniczne		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%		
organizacje religijne	27	32,5	12	20,3	32	46,4	7	9,6	39	27,5
organizacje sportowe	22	26,5	13	22,0	10	14,5	25	34,2	35	24,6
stowarzyszenia kulturalne	15	18,1	8	13,6	18	26,1	5	6,8	23	16,2
stowarzyszenia społeczne	11	13,3	7	11,9	13	18,8	5	6,8	18	12,7
organizacje charytatywne	13	15,7	4	6,8	15	21,7	2	2,7	17	12,0
organizacje hobbystyczne	6	7,2	9	15,3	4	5,8	11	15,1	15	10,6
organizacje młodzieżowe	8	9,6	7	11,9	9	13,0	6	8,2	15	10,6
samorząd studencki	8	9,6	5	8,5	5	7,2	8	11,0	13	9,2
koła naukowe, stowarzyszenia zawodowe	2	2,4	10	16,9	2	2,9	10	13,7	12	8,5
organizacje studenckie	3	3,6	5	8,5	-	-	8	11,0	8	5,6
ruch ekologiczny, kobiecy pacyfistyczny	1	1,2	4	6,8	3	4,3	2	2,7	5	3,5
stowarzyszenia regionalne	1	1,2	4	6,8	3	4,3	2	2,7	5	3,5
partie polityczne	-	-	3	5,1	1	1,4	2	2,7	3	2,1
samorząd mieszkańców	1	1,2	1	1,7	1	1,4	1	1,4	2	1,4

* N = 142

Nieznacznie bardziej aktywni organizacyjnie niż studentki są studenci: 34,7% z ogólnej liczby badanych mężczyzn to osoby należące do stowarzyszeń; analogiczny odsetek kobiet wynosi 30%. O wiele częściej przynależność organizacyjną deklarują studenci I roku (37,2% z ogólnej liczby biorących udział w badaniach studentów I roku) niż IV (26,8%). Wraz z wiekiem studenci rezygnują z większości form aktywności organizacyjnej, koncentrując się raczej na kwestiach związanych z przyszłym zawodem (co znajduje swój wyraz w przynależności do różnego rodzaju organizacji specjalistycznych – zawodowych oraz hobbystycznych).

Najwyższą aktywność organizacyjną wykazują studenci kierunku pedagogicznego UJ (38,7% wśród ogólnej liczby studentów UJ uczestniczących w badaniach), następnie AGH (38,1%), AP (28,3%) oraz PK (23,3%).

Najwięcej respondentów deklaruje członkostwo w organizacjach religijnych (27,5%) oraz sportowych (24,6%)⁶. Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni są członkiniami organizacji religijnych (odpowiednio: 39,5% i 13,6%) oraz charytatywnych (odpowiednio: 19,7% i 3%). Mężczyźni natomiast chętniej angażują się w działania Niezależnego Związku Studentów (9,1%; kobiety: 2,6%), organizacji specjalistycznych, zawodowych (12,1%; kobiety: 5,3%) oraz organizacji hobbystycznych (15,2%; kobiety: 6,6%).

⁶ Procenty obliczono dla N = 142.

Uwagę zwraca niezwykle niska aktywność polityczna uczestniczącej w badaniach młodzieży akademickiej, bowiem zaledwie trzy osoby (2,1%) zadeklarowały członkostwo w partiach politycznych. Uczestniczący w badaniach studenci wyraźnie preferują inne formy działalności organizacyjnej i chociaż wyrażają wysoki bądź umiarkowany stopień zainteresowania sprawami politycznymi, nie towarzyszy temu chęć czynnego udziału w działalności partii politycznych. Dotyczy to zarówno członkostwa w partiach, jak również przedsięwzięć wymagających osobistego zaangażowania, na przykład rozdawanie ulotek, zbieranie podpisów, itp.

Studenci kierunków pedagogicznych wybierają przede wszystkim stowarzyszenia społeczne, kulturalne, regionalne, religijne oraz charytatywne, a także organizacje młodzieżowe, ruchy kobiece, ekologiczne i pacyfistyczne. Studenci kierunków technicznych natomiast zajmują się w większym stopniu działalnością w związkach studentów, organizacjach sportowych, hobbystycznych, samorządowych oraz w stowarzyszeniach specjalistycznych związanych z przyszłym zawodem. Największa liczba badanych przynależy do jednej organizacji (67,6%), rzadziej do dwóch (20,4%). Członkiem trzech organizacji jest 9,2% młodzieży, czterech i pięciu – po 1,4%. Dane prezentuje tabela 3.

Tabela 3

Aktywność organizacyjna a wybrane cechy społeczno-demograficzne badanych (dane w procentach)

cechy społeczno-demograficzne		liczba organizacji				
		jedna	dwie	trzy	cztery	pięć
płeć	kobieta	63,2	22,4	10,5	1,3	2,6
	mężczyzna	72,7	18,2	7,6	1,5	-
rok studiów	I	74,7	13,3	8,4	2,4	1,2
	IV	57,6	30,5	10,2	-	1,7
kierunek	pedagogiczne	56,5	26,1	11,6	2,9	2,9
	techniczne	78,1	15,1	6,8	-	-
uczelnia	UJ	56,1	34,1	4,9	2,4	2,4
	AP	57,1	14,3	21,4	3,6	3,6
	PK	75,0	17,9	7,1	-	-
	AGH	80,0	13,3	6,7	-	-
stałe miejsce zamieszkania	miasto pow. 100 tys.	63,0	19,6	10,9	4,3	2,2
	miasto od 10 do 100 tys.	75,0	20,0	5,0	-	-
	miasto do 10 tys.	55,6	22,2	22,2	-	-
	wieś	67,4	21,7	8,7	-	2,2
razem*		67,6	20,4	9,2	1,4	1,4

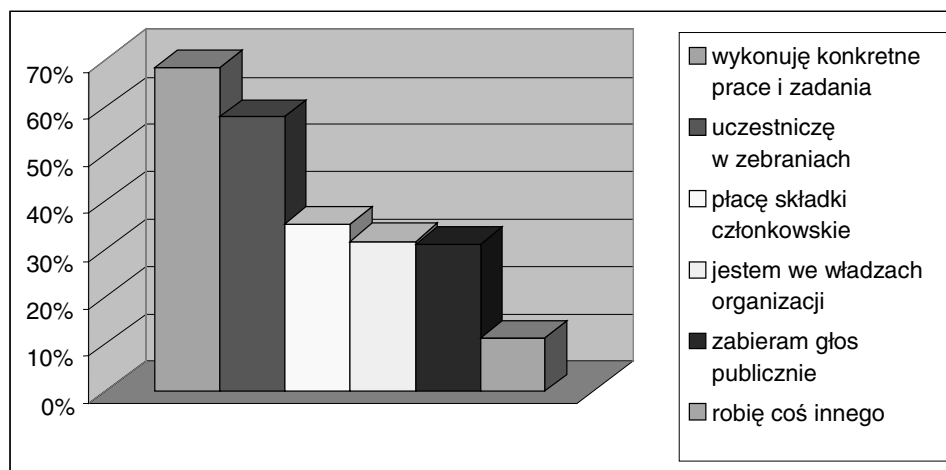
* N = 142

Kobiety częściej niż mężczyźni należą do więcej niż jednej organizacji, również studenci starsi, a szczególnie studiujący na kierunkach pedagogicznych skłonni są angażować się w działalność więcej niż jednego stowarzyszenia. Interesująco prezen-

tuje się rozkład wyników ze względu na miejsce stałego zamieszkania: młodzież pochodząca z mniejszych miejscowości jest nieco bardziej skłonna angażować się w działania większej liczby organizacji niż studenci mieszkający na stałe w dużych miastach. Tam właśnie zdecydowana większość respondentów (63%) należy tylko do jednej organizacji, zaś znacznie mniej osób niż z małych miejscowości (do 10 tys. mieszkańców) działa w dwóch i trzech stowarzyszeniach.

Wykres 1

Rodzaje działań podejmowanych przez respondentów w organizacjach

Przynależność do organizacji nie musi oznaczać aktywnego w niej uczestnictwa. W celu ustalenia rzeczywistego, czynnego udziału respondentów w organizacji, do której należą, postawiono pytanie: jakie rodzaje działań podejmują w jej ramach. Najwięcej osób wskazało, iż wykonuje pewne prace i stawiane im zadania związane z profilem organizacji (68,3%). W drugiej kolejności wymieniano uczestnictwo w zebraniach (57,7%) oraz płacenie składek członkowskich (35,2%). Odpowiedź „jestem we władzach organizacji” wskazało 31,7% respondentów, „zabieram głos publicznie” – 31%, „robię coś innego” – 11,3%. Można zatem powiedzieć, że działania w ramach organizacji nie ograniczają się tylko do kwestii płacenia składek członkowskich i uczęszczania na zebrania. Studenci deklarują rzeczywisty, aktywny udział, włącznie z publicznym wypowiedzaniem się na tematy związane z celami i funkcjami organizacji.

Co trzeci student z grupy uczestniczącej w badaniach jest zatem członkiem przynajmniej jednej organizacji. Taki wynik pokrywa się w przybliżeniu z tendencjami w skali ogólnopolskiej, gdyż działalność w organizacjach społeczno-politycznych w okresie, w którym przeprowadzono niniejsze badania, deklarowało 35% Polaków, jakkolwiek wyłączając z ogólnej analizy członkostwo w związkach zawodowych, pozostaje 30% obywateli zaangażowanych w działania na rzecz różnego typu organizacji i stowarzyszeń.

W podsumowaniu można zatem powiedzieć, że aktywność organizacyjna uczestniczących w badaniach studentów nie jest zbyt wysoka. Respondenci najczęściej angażują się w działania organizacji religijnych, sportowych i kulturalnych, natomiast zdecydowanie niechętnie podejmują aktywność w partiach politycznych. Chociaż badani studenci interesują się sprawami politycznymi kraju i świata, to jednak nie wykazują gotowości do podjęcia aktywności w tej dziedzinie. Co więcej, jak wynika z przeprowadzonych badań, polityka często utożsamiana jest przez nich z „matactwami” i „nieuczciwością”, politykami zaś – w opinii wielu respondentów – kieruje przede wszystkim chęć szybkiego wzbogacenia się.

Wyższą aktywność organizacyjną wykazują studenci I roku studiów. Młodzież kończąca już edukację częściej natomiast angażuje się w działalność organizacji związanych z przyszłym zawodem. Respondenci najczęściej wybierają członkostwo w jednej organizacji, deklarując rzeczywisty, aktywny udział w jej funkcjonowaniu, nieograniczający się tylko do płacenia składek członkowskich.

Niska aktywność organizacyjna młodzieży akademickiej uznana może być za zjawisko niepokojące, jak bowiem zaznacza R.D. Putnam

„członkowie stowarzyszeń wykazują większą polityczną orientację, społeczną odpowiedzialność, polityczną aktywność i podmiotową obywatelską kompetencję”⁷.

Jak dodaje przywołany autor, stowarzyszenie nie musi mieć koniecznie charakteru politycznego, ponieważ nawet uczestnictwo w

„amatorskim chórze lub klubie ornitologicznym może uczyć samodyscypliny i doceniania przyjemności, jaką daje udana współpraca”⁸.

Działalność w organizacji jest też swoistym „praktykowaniem obywatelstwa” (określenie J. Delorsa), a zatem – można zaryzykować stwierdzenie – najlepszą szkołą „demokracji w działaniu”, ćwiczeniem praktycznych umiejętności podejmowania przedsięwzięć uwzględniających poza własną korzyścią również szeroko pojęte dobro wspólne.

Literatura

- Gliński P., *O pewnych aspektach obywatelskości. Aktywność społeczna a integracja wspólnot obywatelskich*, [w:] H. Domański, A. Ostrowska, A. Rychard (red.), *Jak żyją Polacy*, Warszawa 2000, s. 374.
- Przyszczykowski K., *Postawy obywatelskie Polaków. Studium empiryczne*, [w:] Z. Melosik, K. Przyszczykowski (red.), *Wychowanie obywatelskie. Studium teoretyczne, porównawcze i empiryczne*, Toruń–Poznań 1998.
- Putnam R.D., *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*, Kraków–Warszawa 1995.
- Sadowska K., *Organizacje pozarządowe w Polsce okresu przełomu*, [w:] G. Praweńska-Skrzypek (red.), *Partycypacja obywatelska w życiu społeczności lokalnej. Stan, bariery, rekomendacje*, Kraków 1996.

⁷ R.D. Putnam, dz. cyt., s. 137.

⁸ Tamże, s. 137.